

Συλλογή της Νομολογίας

Υπόθεση T-392/15

European Dynamics Luxembourg SA κ.λπ.
κατά
Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

«Δημόσιες συμβάσεις υπηρεσιών – Διαδικασία διαγωνισμού – Παροχή εξωτερικών υπηρεσιών για την ανάπτυξη του πληροφοριακού συστήματος του Οργανισμού Σιδηροδρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Κατάταξη της προσφοράς προσφέροντος – Απόρριψη της προσφοράς προσφέροντος – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Υπερβολικά χαμηλή προσφορά»

Περίληψη – Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου (τρίτο τμήμα)
της 4ης Ιουλίου 2017

- Προσφυγή ακυρώσεως — Έννομο συμφέρον — Συμφέρον εκτιμώμενο κατά την ημερομηνία ασκήσεως της προσφυγής — Προσφυγή απορριφθέντος προσφέροντος κατά της αποφάσεως με την οποία η αναθέτουσα αρχή απέρριψε την προσφορά του — Επίκληση ελλείψεως αιτιολογίας — Γνωστοποίηση της αιτιολογίας της αποφάσεως μετά την άσκηση της προσφυγής αλλά πριν από τη λήξη της προθεσμίας ασκήσεως της προσφυγής — Διατήρηση του εννόμου συμφέροντος*
(Άρθρο 263 ΣΛΕΕ)
- Προσφυγή ακυρώσεως — Έννομο συμφέρον — Φυσικά ή νομικά πρόσωπα — Προσφυγή δυνάμενη να προσπορίσει όφελος στον προσφεύγοντα — Επιρροή του βασιμίου των αιτιάσεων που προβάλλει ο προσφεύγων — Δεν υφίσταται*
(Άρθρο 263 ΣΛΕΕ)
- Ένδικη διαδικασία — Προβολή νέων ισχυρισμών κατά τη διάρκεια της δίκης — Προϋποθέσεις — Ισχυρισμός στηριζόμενος σε στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διάρκεια της δίκης*
(Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, άρθρα 84 § 1 και 85 §§ 2 και 3)
- Ένδικη διαδικασία — Απόδειξη — Αποδεικτική αξία — Κριτήρια εκτιμήσεως — Αρχές της ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων και του δικαιώματος αποδείξεως — Συμβιβασμός με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και την αρχή της ισότητας των όπλων*
(Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 47· Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, άρθρο 85)
- Ένδικη διαδικασία — Εκδίκαση των υποθέσεων από το Γενικό Δικαστήριο — Προστασία χορηγούμενη στους διαδίκους κατά της μη προσήκουσας χρήσεως των εγγράφων της διαδικασίας — Συμβιβασμός με την αρχή του δικαιώματος αποδείξεως — Χρήση διαδικαστικού*

εγγράφου που προέρχεται από άλλη υπόθεση — Υποχρέωση του διαδίκου που προσκομίζει το έγγραφο να λάβει τη συγκατάθεση του διαδίκου που το κατέθεσε στην άλλη υπόθεση — Δεν υφίσταται

(Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, άρθρο 85)

6. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση αιτιολογήσεως — Περιεχόμενο — Εκτίμηση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης υποθέσεως — Υποχρέωση γνωστοποίησης, κατόπιν γραπτού αιτήματος, των χαρακτηριστικών και των σχετικών πλεονεκτημάτων της επιλεγείσας προσφοράς, καθώς και του ονόματος του αναδόχου

(Άρθρο 296, εδ. 2, ΣΛΕΕ· Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, άρθρο 41 § 2, στοιχείο γ')

7. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση αιτιολογήσεως — Περιεχόμενο — Απόφαση, στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως δημόσιας συμβάσεως υπηρεσιών, να μην επιλεγεί μια προσφορά — Λήψη υπόψη των στοιχείων της αιτιολογίας που παρασχέθηκαν κατά τη διάρκεια της δίκης — Επιτρεπτό — Εξαιρετικός χαρακτήρας

(Άρθρο 296 ΣΛΕΕ)

8. Πράξεις των οργάνων — Αιτιολογία — Υποχρέωση αιτιολογήσεως — Περιεχόμενο — Απόφαση, στο πλαίσιο διαδικασίας συνάψεως δημόσιας συμβάσεως υπηρεσιών, να μην επιλεγεί μια προσφορά

(Άρθρο 296 ΣΛΕΕ· κανονισμός 966/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, άρθρο 113 § 2· κανονισμός 1268/2012 της Επιτροπής, άρθρο 161 § 2)

9. Προσφυγή ακυρώσεως — Λόγοι — Έλλειψη αιτιολογίας ή ανεπαρκής αιτιολογία — Λόγος ακυρώσεως που διακρίνεται από τον αναφερόμενο στην ουσιαστική νομιμότητα της προσβαλλομένης πράξεως λόγο

(Άρθρα 263 ΣΛΕΕ και 296 ΣΛΕΕ)

10. Δημόσιες συμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Σύναψη συμβάσεως κατόπιν διαγωνισμού — Υπερβολικά χαμηλή προσφορά — Υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να ακούσει τον προσφέροντα — Εξέταση, από την αναθέτουσα αρχή, του κατά πόσον η προσφορά είναι υπερβολικά χαμηλή — Στοιχεία που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη

(Κανονισμός 1268/2012 της Επιτροπής, άρθρο 151 § 1)

11. Δημόσιες συμβάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης — Σύναψη συμβάσεως κατόπιν διαγωνισμού — Υπερβολικά χαμηλή προσφορά — Υποχρέωση αιτιολογήσεως — Περιεχόμενο — Υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να εκθέσει λεπτομερώς το σκεπτικό της ελλείψει σχετικού αιτήματος — Δεν υφίσταται

(Άρθρο 296, εδ. 2, ΣΛΕΕ· κανονισμός 966/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, άρθρο 113 § 2· κανονισμός 1268/2012 της Επιτροπής, άρθρο 151)

1. Το έννομο συμφέρον συνιστά την πρώτη και βασική προϋπόθεση για την άσκηση κάθε ενδίκου βοηθήματος. Το έννομο συμφέρον πρέπει, λαμβανομένου υπόψη του αντικειμένου της προσφυγής, να υφίσταται κατά τον χρόνο ασκήσεώς της, άλλως η προσφυγή κρίνεται απαράδεκτη. Το έννομο συμφέρον αυτό πρέπει να διατηρείται μέχρι την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως, άλλως η δίκη καταργείται.

Στην περίπτωση προσφυγής απορριφθέντος προσφέροντος κατά της αποφάσεως της αναθέτουσας αρχής, η οποία κατά την άποψή του πάσχει έλλειψη αιτιολογίας, το γεγονός ότι η αναθέτουσα αρχή παρέσχε, μετά την άσκηση της προσφυγής αλλά πριν από τη λήξη της προθεσμίας ασκήσεως της προσφυγής, διευκρινίσεις σχετικά με την αιτιολογία της προσβαλλομένης πράξεως δεν στερεί την προσφυγή από το ωφέλιμο αποτέλεσμά της. Πράγματι, η επίδικη απόφαση ήταν βλαπτική κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής. Η ακύρωση της αποφάσεως αυτής θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα να κληθεί κατ' αρχήν η αναθέτουσα αρχή να επανεκτιμήσει την προσφορά του προσφεύγοντος, όπερ θα μπορούσε να του προσπορίσει όφελος, δεδομένου ότι δεν μπορεί, ιδίως, να αποκλειστεί το ενδεχόμενο, κατόπιν της επανεκτιμήσεως, να ανατεθεί στον προσφεύγοντα το τμήμα της συμβάσεως για το οποίο υποβλήθηκε η εν λόγω προσφορά. Εξάλλου, η ακύρωση της ως άνω αποφάσεως θα μπορούσε να υποχρεώσει την αναθέτουσα αρχή να επιφέρει, στο μέλλον, τις προσήκουσες τροποποιήσεις στις διαδικασίες διαγωνισμού.

(βλ. σκέψεις 31, 34, 36, 37)

2. Για να έχει ορισμένος διάδικος έννομο συμφέρον απαιτείται, αλλά και αρκεί, η ασκούμενη ενώπιον του δικαστή της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσφυγή ακυρώσεως να είναι ικανή να τον ωφελήσει. Κατά συνέπεια, το έννομο συμφέρον του προσφεύγοντος δεν εξαρτάται από το βάσιμο της αιτιάσεώς του.

(βλ. σκέψη 41)

3. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψη 45)

4. Η αρχή της ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων συνεπάγεται ότι, για το Γενικό Δικαστήριο, το μόνο κατάλληλο κριτήριο προς εκτίμηση των προσκομιζομένων αποδείξεων έγκειται στην αξιοπιστία τους. Η αρχή της ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων έχει ως αναγκαίο συμπλήρωμα την αρχή της ελευθερίας αποδείξεως, η οποία παρέχει στους διαδίκους τη δυνατότητα να προσκομίζουν ενώπιον του δικαστή της Ένωσης κάθε αποδεικτικό στοιχείο που έχει αποκτηθεί με σύννομο τρόπο και το οποίο εκτιμούν ότι είναι κρίσιμο για την τεκμηρίωση των απόψεών τους. Η ως άνω ελευθερία αποδείξεως συμβάλλει στη διασφάλιση του δικαιώματος των διαδίκων σε πραγματική προσφυγή που κατοχυρώνει το άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι αρχές της ελεύθερης εκτιμήσεως των αποδείξεων και της ελευθερίας αποδείξεως πρέπει εντούτοις να συμβιβάζονται με τις θεμελιώδεις αρχές του δικαίου της Ένωσης, όπως το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και η ισότητα των όπλων. Ειδικότερα, η ελεύθερη εκτίμηση των αποδείξεων πρέπει να συμβιβάζεται με το δικαίωμα κάθε διαδίκου να έχει τη δυνατότητα να υπερασπιστεί τα συμφέροντά του απαλλαγμένος από εξωτερικές επιρροές, ιδίως εκ μέρους του κοινού, και να προστατεύεται από την αθέμιτη χρήση των διαδικαστικών του εγγράφων.

(βλ. σκέψεις 50-53)

5. Από την αρχή της ελευθερίας αποδείξεως προκύπτει ότι οι διάδικοι ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου δικαιούνται, κατ' αρχήν, να επικαλούνται, ως αποδεικτικά στοιχεία, έγγραφα τα οποία προσκομίστηκαν σε άλλη ένδικη διαδικασία στην οποία συμμετείχαν οι ίδιοι ως διάδικοι. Εάν ο διάδικος απέκτησε πρόσβαση στα ως άνω έγγραφα με σύννομο τρόπο και αυτά δεν είναι εμπιστευτικά, η ορθή απονομή της δικαιοσύνης δεν κωλύει, κατ' αρχήν, την προσκόμισή τους ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Ειδικότερα, διάδικος σε δίκη ενώπιον του δικαστή της Ένωσης δεν μπορεί να ζητήσει την απόσυρση διαδικαστικού εγγράφου στην περίπτωση που το διαδικαστικό αυτό έγγραφο έχει ήδη προσκομιστεί από τον εν λόγω διάδικο σε άλλη δίκη μεταξύ των ίδιων διαδίκων.

Επιπλέον, η συγκατάθεση του διαδίκου από τον οποίο προέρχεται το διαδικαστικό έγγραφο δεν μπορεί να αποτελεί προϋπόθεση του παραδεκτού ενός εγγράφου προερχόμενου από άλλη υπόθεση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου. Πράγματι, μολονότι η συγκατάθεση του διαδίκου από τον οποίο προέρχεται το έγγραφο μπορεί να αποτελεί κρίσιμο στοιχείο για την εκτίμηση του κατά πόσον η χρήση του είναι θεμιτή, εντούτοις η επιβολή της υποχρέωσης να λαμβάνεται η συγκατάθεση αυτή, επί ποινή απαραδέκτου, πριν από την προσκόμιση του εγγράφου αυτού ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου στερεί το Γενικό Δικαστήριο από τη δυνατότητα να αποφανθεί επί του θεμιτού της χρήσεώς του και, κατά συνέπεια, από τη δυνατότητα να εκπληρώσει την υποχρέωσή του να παρέχει σε καθέναν από τους διαδίκους εύλογη δυνατότητα να εκθέσει την άποψή του, περιλαμβανομένων και των αποδεικτικών στοιχείων, υπό συνθήκες που δεν τον περιάγουν σε σαφώς μειονεκτική θέση έναντι του αντιδίκου, δυνατότητα που αποτελεί τη βάση της αρχής της ισότητας των όπλων. Εναπόκειται συνεπώς στο Γενικό Δικαστήριο να σταθμίζει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση, αφενός, την ελευθερία αποδείξεως και, αφετέρου, την προστασία κατά της αθέμιτης χρήσεως των διαδικαστικών εγγράφων των διαδίκων.

(βλ. σκέψεις 55, 56)

6. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 72-75)

7. Μόνο εξαιρετικές περιστάσεις μπορούν να δικαιολογήσουν την εκ μέρους του δικαστή της Ένωσης λήψη υπόψη στοιχείων της αιτιολογίας που προσκομίστηκαν κατά τη διάρκεια της δίκης.

Το αυτό ισχύει και για την περίπτωση προσφυγής απορριφθέντος προσφέροντος κατά της αποφάσεως με την οποία η αναθέτουσα αρχή απέρριψε την προσφορά του, στην περίπτωση που αυτός, χωρίς να αναμείνει την απάντηση της αναθέτουσας αρχής στο ειδικό αίτημά του για αιτιολόγηση του ασυνήθιστου χαρακτήρα των επιλογισίων προσφορών και χωρίς να της αφήσει εύλογο χρόνο προς τον σκοπό αυτό ενώ η προθεσμία ασκήσεως προσφυγής δεν τον εμπόδιζε προς τούτο, άσκησε προσφυγή επικαλούμενος αποκλειστικά έλλειψη αιτιολογίας της προσβαλλομένης απαντήσεως λόγω, ιδίως, της μη απαντήσεως στην αίτησή του. Η αναθέτουσα αρχή, από την πλευρά της, παρέσχε εξηγήσεις σχετικά με τους λόγους για τους οποίους οι επιλεγείσες προσφορές δεν φαίνονταν, κατά την άποψή της, υπερβολικά χαμηλές, εντός εύλογου χρόνου.

(βλ. σκέψεις 74, 102)

8. Το άρθρο 113, παράγραφος 2, του κανονισμού 966/2012, σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης, και το άρθρο 161, παράγραφος 2, των κανονισμών 1268/2012, σχετικά με τους κανόνες εφαρμογής του δημοσιονομικού κανονισμού, προβλέπουν έναντι των προσφερόντων των οποίων η προσφορά απορρίφθηκε αιτιολόγηση σε δύο στάδια. Η αναθέτουσα αρχή γνωστοποιεί, κατ' αρχάς, σε όλους τους απορριφθέντες προσφέροντες την απόρριψη της προσφοράς τους και τους λόγους απορρίψεώς της. Οι λόγοι αυτοί μπορεί να εκτίθενται συνοπτικώς λαμβανομένης υπόψη της προβλεπόμενης στην ίδια διάταξη δυνατότητας του προσφέροντος του οποίου η προσφορά απορρίφθηκε να ζητήσει λεπτομερέστερη αιτιολογία. Εν συνεχεία, βάσει των ίδιων ως άνω διατάξεων, στην περίπτωση που ο απορριφθείς προσφέρων πληροί τα κριτήρια αποκλεισμού και επιλογής και υποβάλλει γραπτώς αίτηση προς τούτο, η αναθέτουσα αρχή του γνωστοποιεί το ταχύτερο δυνατό και, σε κάθε περίπτωση, εντός δεκαπέντε ημερών από την παραλαβή της αιτήσεως τα σχετικά χαρακτηριστικά και πλεονεκτήματα της επιλεγείσας προσφοράς καθώς και το όνομα ή την επωνυμία του αναδόχου.

Η ως άνω γνωστοποίηση της αιτιολογίας σε δύο στάδια δεν αντιβαίνει στον σκοπό της υποχρέωσης αιτιολογήσεως, ο οποίος συνίσταται στην παροχή της δυνατότητας, αφενός, στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους για τους οποίους ελήφθη το μέτρο, για να είναι σε θέση να ασκήσουν τα δικαιώματά τους, και, αφετέρου, στον δικαστή να ασκήσει τον δικαστικό έλεγχο.

(βλ. σκέψεις 78, 79)

9. Βλ. το κείμενο της αποφάσεως.

(βλ. σκέψεις 80, 106)

10. Η εκ μέρους της αναθέτουσας αρχής εκτίμηση του κατά πόσον συντρέχει περίπτωση υπερβολικά χαμηλής προσφοράς διενεργείται σε δύο στάδια. Σε ένα πρώτο στάδιο, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να εκτιμήσει αν οι υποβληθείσες προσφορές φαίνονται υπερβολικά χαμηλές. Η χρήση του ρήματος «φαίνονται» στους στο άρθρο 151, παράγραφος 1, του κανονισμού 1268/2012, σχετικά με τους κανόνες εφαρμογής του δημοσιονομικού κανονισμού, σημαίνει ότι η αναθέτουσα αρχή προβαίνει σε μία εκ πρώτης όψεως εκτίμηση του κατά πόσον οι προσφορές είναι υπερβολικά χαμηλές. Ως εκ τούτου, ο εν λόγω κανονισμός δεν επιβάλλει στην αναθέτουσα αρχή την υποχρέωση να προβεί αυτεπαγγέλτως σε διεξοδική ανάλυση της συνθέσεως κάθε προσφοράς προκειμένου να διαπιστώσει ότι αυτή δεν αποτελεί υπερβολικά χαμηλή προσφορά. Ειδικότερα, σε ένα πρώτο στάδιο, η αναθέτουσα αρχή οφείλει μόνο να εξετάσει αν οι υποβληθείσες προσφορές περιέχουν ένδειξη ικανή να δημιουργήσει την υποψία ότι ενδέχεται να είναι υπερβολικά χαμηλές. Αυτό ισχύει ιδίως στην περίπτωση που η προσφερόμενη τιμή σε υποβληθείσα προσφορά είναι σημαντικά χαμηλότερη από εκείνη που προσφέρεται με τις λοιπές προσφορές ή από τη συνήθη αγοραία τιμή. Αν δεν υπάρχει τέτοια ένδειξη στις υποβληθείσες προσφορές και αυτές δεν φαίνονται συνεπώς υπερβολικά χαμηλές, η αναθέτουσα αρχή δύναται να συνεχίσει την αξιολόγησή τους και τη διαδικασία αναθέσεως της συμβάσεως.

Αντιθέτως, αν υφίστανται ενδείξεις ικανές να δημιουργήσουν την υποψία ότι ορισμένη προσφορά ενδέχεται να είναι υπερβολικά χαμηλή, η αναθέτουσα αρχή οφείλει να προβεί, σε δεύτερο στάδιο, στον έλεγχο της συνθέσεως της προσφοράς προκειμένου να βεβαιωθεί ότι η προσφορά δεν είναι υπερβολικά χαμηλή. Όταν προβαίνει στον έλεγχο αυτό, η αναθέτουσα αρχή υποχρεούται να παρέχει στον οικείο προσφέροντα τη δυνατότητα να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους ο ίδιος εκτιμά ότι η προσφορά του δεν είναι υπερβολικά χαμηλή. Η αναθέτουσα αρχή οφείλει στη συνέχεια να εκτιμήσει τις δοθείσες εξηγήσεις και να κρίνει αν η συγκεκριμένη προσφορά είναι υπερβολικά χαμηλή, οπότε υποχρεούται να την απορρίψει.

(βλ. σκέψεις 87-89)

11. Το περιεχόμενο της υποχρέωσης αιτιολογήσεως που υπέχει η αναθέτουσα αρχή στην περίπτωση που εκτιμά ότι η επιλεγείσα προσφορά δεν φαίνεται υπερβολικά χαμηλή είναι περιορισμένο, όπως προκύπτει από το άρθρο 151, παράγραφος 1, του κανονισμού 1268/2012, σχετικά με τους κανόνες εφαρμογής του δημοσιονομικού κανονισμού, και, ειδικότερα, από το ότι η αναθέτουσα αρχή οφείλει να προβεί μόνο σε μια εκ πρώτης όψεως εκτίμηση του υπερβολικά χαμηλού χαρακτήρα των προσφορών. Πράγματι, τυχόν υποχρέωση της αναθέτουσας αρχής να εκθέσει λεπτομερώς τους λόγους για τους οποίους ορισμένη προσφορά δεν φαίνεται, κατά την άποψή της, υπερβολικά χαμηλή δεν θα λάμβανε υπόψη τη διάκριση μεταξύ των δύο σταδίων της εξετάσεως την οποία προβλέπει το άρθρο 151 του κανονισμού 1268/2012.

Ειδικότερα, όταν η αναθέτουσα αρχή επιλέγει ορισμένη προσφορά, δεν υποχρεούται να αναφέρει ρητώς, απαντώντας σε οποιοδήποτε αίτημα αιτιολογήσεως της υποβάλλεται δυνάμει του άρθρου 113, παράγραφος 2, του κανονισμού 966/2012, σχετικά με τους δημοσιονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης, τους λόγους για τους οποίους η επιλεγείσα προσφορά δεν φαίνεται, κατά την άποψή της, υπερβολικά χαμηλή. Πράγματι, εφόσον η αναθέτουσα

αρχή επιλέγει την εν λόγω προσφορά, προκύπτει εμμέσως πλην σαφώς ότι αυτή έκρινε ότι δεν υπήρχαν ενδείξεις ότι ήταν υπερβολικά χαμηλή. Αντιθέτως, η αιτιολογία αυτή πρέπει να γνωστοποιείται στον απορριφθέντα προσφέροντα ο οποίος υποβάλλει ρητώς σχετικό αίτημα.

(βλ. σκέψεις 92, 93)